

TỰ PHÊ BÌNH VÀ PHÊ BÌNH CHO ĐÚNG TRONG TÁC PHẨM SỬA ĐỔI LỐI LÀM VIỆC CỦA HỒ CHÍ MINH

THS ĐỖ THỊ THU HÀ

Trường Đào tạo cán bộ Lê Hồng Phong

Quán triệt và triển khai thực hiện NQTƯ 4 khóa XII về “Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ”; Chỉ thị số 05-CT/TW của Bộ Chính trị “Về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”, mỗi cán bộ, đảng viên càng thấm nhuần sâu sắc hơn quan điểm tự phê bình và phê bình mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra cách đây 70 năm trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc*.

1. Tự phê bình và phê bình cho đúng

Trước những ý kiến cho rằng, tiến hành tự phê bình và phê bình là vô hình chung vạch rõ khuyết điểm của Đảng, của Chính phủ, của mình cũng như đồng chí mình và như vậy kẻ địch sẽ lợi dụng để phá hoại Đảng, Hồ Chí Minh lập luận: làm người khó ai tránh khỏi lỗi lầm, thiếu sót. Đảng là một tổ chức chính trị tiên phong của giai cấp công nhân, tập hợp những chiến sĩ trung kiên, thông minh, dũng cảm, nhưng Đảng cũng từ trong xã hội mà ra, không phải “trên trời rơi xuống” nên không tránh khỏi khuyết điểm, thiếu sót. Người chỉ ra nhiều lý do khách quan, chủ quan dẫn tới nhiều thiếu sót, khuyết điểm, thậm chí sai lầm của cán bộ, đảng viên. Điều đó là lẽ bình thường, quan trọng là thái độ của những người cộng sản ra sao trước những lỗi lầm mắc phải. Nếu “sợ mất oai tín và thể diện”, không quyết tâm sửa chữa sai lầm, khuyết điểm, đó là điều bất bình thường. Người khẳng định: “Một Đảng mà giấu giếm khuyết điểm của mình là một Đảng hỏng. Một Đảng có gan thừa nhận khuyết điểm của mình, vạch rõ những cái đó, vì

đâu mà có khuyết điểm đó, xét rõ hoàn cảnh sinh ra khuyết điểm đó, rồi tìm kiếm mọi cách để sửa chữa khuyết điểm đó. Như thế là một Đảng tiên bộ, mạnh dạn, chắc chắn, chân chính”¹. Hồ Chí Minh cho rằng: khuyết điểm cũng như chứng bệnh. Phê bình thì giống như uống thuốc. Nếu sợ phê bình thì cũng khác nào là có bệnh mà giấu bệnh, không dám uống thuốc. Như vậy thì bệnh tình lại càng nặng thêm. Do vậy, đối với đảng viên, cán bộ mà “nề nang không phê bình, để cho đồng chí mình cứ sa vào lầm lỗi, đến nỗi hỏng việc. Thế thì khác nào thấy đồng chí mình ốm, mà không chữa cho họ. Nề nang mình, không dám tự phê bình, để cho khuyết điểm của mình chừa chất lại. Thế thì khác nào mình tự bỏ thuốc độc cho mình”².

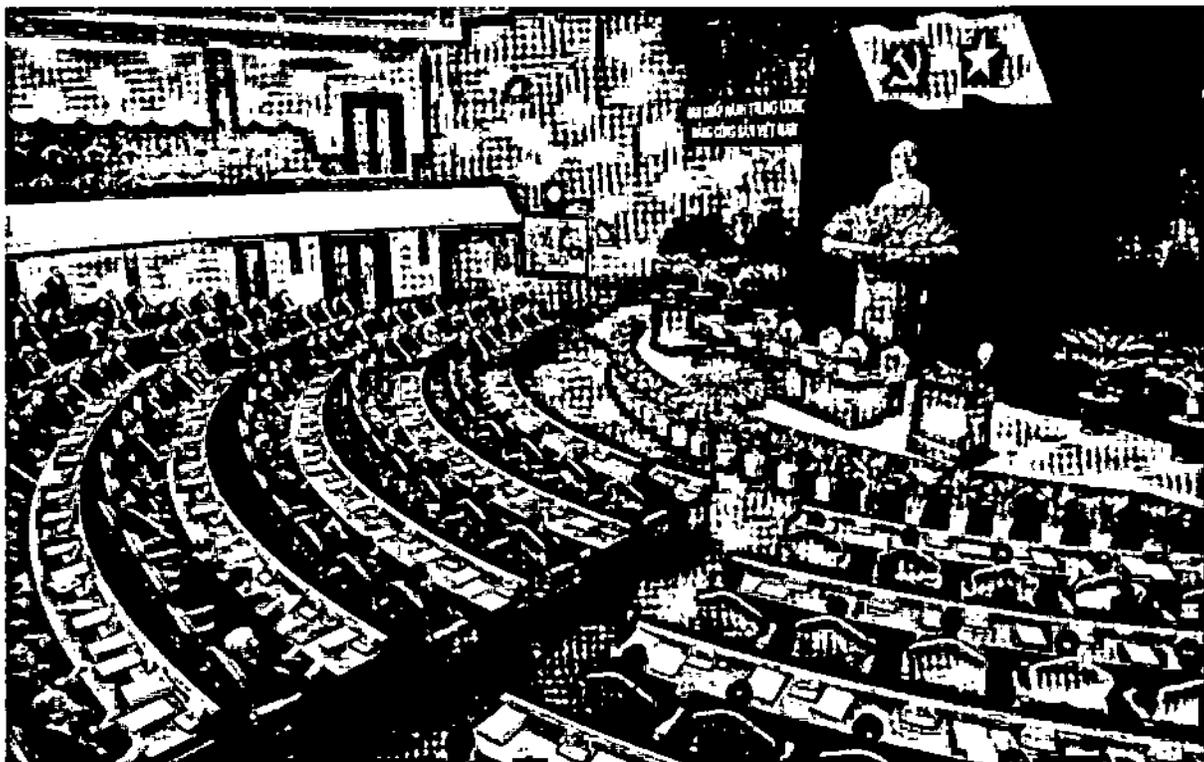
Đặt vấn đề như vậy, rõ ràng Hồ Chí Minh xét cán bộ, đảng viên trong môi trường sống cụ thể và nêu quan điểm tự phê bình và phê bình chính là thang thuốc “xổ bệnh” rất có hiệu nghiệm để tẩy trừ những khuyết điểm, thiếu sót của cán bộ, đảng viên, nhằm làm cho họ sống cao đẹp hơn, phục vụ cho nhân dân được nhiều hơn.

Để tự phê bình và phê bình đạt được kết quả mong muốn, điều có ý nghĩa then chốt là phải “phê bình cho đúng”. Phê bình cho đúng chẳng những không làm giảm thể diện, uy tín của người bị phê bình, trái lại, còn làm cho sức mạnh, uy tín của Đảng và cán bộ đảng viên tăng lên. Muốn phê bình cho đúng, trước hết phải xác định đúng mục đích và đối tượng phê bình. Phê bình cốt là để giúp nhau sửa chữa khuyết điểm, làm việc cho tốt hơn, tạo ra sự đoàn kết, thống nhất nội bộ. Phê bình mình cũng như phê bình người khác không phải là dịp để công kích lẫn nhau, nói xấu và bôi nhọ danh dự của nhau. Bản thân mình khi phê bình người khác không phải là soi mói, “bới lông tìm vết” của đồng chí mình để tìm cơ hội “hạ bệ” lẫn nhau. Hồ Chí Minh chỉ rõ rằng, cần phải tránh triệt để hiện tượng: “Khi phê bình ai, không phải vì Đảng, không phải vì tiến bộ, không phải vì công việc, mà chỉ công kích cá nhân, cãi bướng, trả thù, tiêu khí”³. Người xác định đối tượng cần phê bình là công việc chứ không phải phê người. Những việc làm sai trái, những suy nghĩ lệch lạc, sai lầm, khuyết điểm dù đó là của cá nhân hay của tổ chức, dù đó là đảng viên bình thường hay là cán bộ cấp cao đều phải được phê bình một cách kiên quyết và “phải lập tức sửa chữa”. Người nhấn mạnh: Đối với cơ quan lãnh đạo cũng như đảng viên giữ cương vị lãnh đạo trong các cơ quan Đảng, Nhà nước, đoàn thể phải hết sức gương mẫu trong việc thực hiện tự phê bình và phê bình, tuyệt đối không được “phùng mang trợn mắt” làm thui chột tinh thần của đảng viên, quần chúng nhân dân trong đấu tranh phê bình, tự phê bình.

Theo Hồ Chí Minh, có thái độ đúng với những khuyết điểm, thiếu sót và tìm ra phương pháp phê bình thích hợp là điểm có ý nghĩa mấu chốt trong nâng cao hiệu quả của tự phê bình và phê bình trong Đảng. Người cũng nghiêm khắc lên án thái độ, cách xử lý không đúng đắn trước những khuyết điểm, thiếu sót của tổ chức đảng hay cán

bộ, đảng viên. Khi có người mắc phải sai lầm, khuyết điểm, thái độ đúng của cán bộ, đảng viên, tổ chức đảng là không “đao to búa lớn”, vội vàng chụp mũ cho họ là “cơ hội chủ nghĩa” rồi đi đến cảnh cáo “khai trừ” một cách áp đặt. Muốn cho họ thành tâm sửa chữa, phải tiến hành giải thích rõ ràng, làm cho họ tự nhận thấy sai sót của mình để vui lòng sửa chữa. Để làm được điều đó, “phải biết cách phê bình sáng suốt, khôn khéo, như chiếu tấm gương cho mọi người soi thấu những khuyết điểm của mình, để tự mình sửa chữa”⁴. Phê bình “khôn khéo” ở đây, theo Hồ Chí Minh, là phải đồng thời vạch rõ ưu điểm và khuyết điểm, tránh dùng những lời mỉa mai, chua cay đâm thọc, không được hữu khuynh “a dua”, “tâng bốc” mà phải phê, tự phê một cách “ráo riết, triệt để, thật thà, không nề nang thêm bớt”.

Sự “khôn khéo” còn thể hiện ở chỗ tiến trình tự phê bình và phê bình phải được đặt trong khuôn khổ của tổ chức, có sự lãnh đạo chặt chẽ. Lãnh đạo, chỉ huy phải khơi dậy được tinh thần dân chủ không chỉ trong Đảng mà cả trong quần chúng nhân dân. Làm như thế mới tránh được hiện tượng đảng viên, cán bộ và quần chúng nhân dân dù có ý kiến cũng không dám nói, không dám đấu tranh phê bình. Hồ Chí Minh cho rằng: Họ không dám nói không phải họ không có ý kiến, nhưng vì họ nghĩ: nói ra cấp trên cũng không nghe, không xét, có khi lại bị “trù” là đảng khác. Do không dám nói ra nên họ cứ để trong lòng, rồi sinh ra uất ức, chán nản, sinh thói không nói trước mặt, chỉ nói sau lưng, “trong Đảng im tiếng, ngoài Đảng nhiều mồm” sinh ra thói “thậm thà thậm thụt” và những thói xấu khác. Người nêu kinh nghiệm: “cơ quan nào mà trong lúc khai hội, cấp trên để cho mọi người có gì nói hết, cái đúng thì nghe, cái không đúng thì giải thích, sửa chữa, ở những cơ quan đó mọi người đều hoạt bát mà bệnh “thì thăm thì thảo” cũng hết”⁵.

Toàn cảnh Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam khóa XII, ngày 14-10-2016

Những ý kiến về phê bình cho đúng của Hồ Chí Minh vừa nói lên tính đảng, vừa nói lên tính nhân văn, văn hoá của người phê bình. Muốn sửa chữa sai lầm, khuyết điểm đi đến sự tiến bộ thì phải dựa vào lòng tự giác của đảng viên, cán bộ và dùng biện pháp giải thích, thuyết phục. Điều đó là hết sức cần thiết nhưng như thế không có nghĩa là không giải quyết bằng con đường tổ chức. Người chỉ ra lỗi lầm cũng có “việc nhỏ, việc to”, nếu không dùng biện pháp xử phạt thì kỷ luật của Đảng cũng trở nên lỏng lẻo, và điều đó cũng là sự mở đường cho bọn cố ý dễ dàng phá hoại Đảng. Do vậy, để tự phê bình và phê bình được tăng thêm hiệu quả thì phải kết hợp chặt chẽ với biện pháp tổ chức, soi xét kỹ lưỡng từng trường hợp để có hình thức xử lý thích hợp.

Là một chiến sĩ cộng sản đã lăn lộn, từng trải, dày dặn kinh nghiệm, với nhân quan chính trị hết sức nhạy bén, Hồ Chí Minh sớm nhìn thấu được nguy cơ của một đảng cảm quyền là dễ vấp phải

những sai lầm, khuyết điểm. Người đã chỉ ra một cách cụ thể và đồng thời bóc trúng thang thuốc “xổ bệnh” có hiệu quả cao là tiến hành phê bình trong Đảng. Phê bình cho đúng được Hồ Chí Minh luận giải trong tất cả các đề mục của tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* đều toát lên tư tưởng của Người về tình yêu thương con người, vì sự tiến bộ của mỗi đảng viên, cán bộ. Người cổ vũ và chỉ rõ cho mỗi đảng viên, cán bộ con đường tự giải thoát và giúp nhau giải thoát khỏi mọi chứng bệnh, vượt lên mọi cảm đố thấp hèn, thực sự là con người mới XHCN.

2. Những yêu cầu đảm bảo tự phê bình và phê bình cho đúng

Một là, tính đảng. Tính đảng của tự phê bình và phê bình có nghĩa là phải trên cơ sở chủ nghĩa Mác-Lênin, Cương lĩnh, đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, trên cơ sở các nguyên tắc tổ chức và sinh hoạt Đảng để tự phê bình và phê bình; phải đấu tranh không khoan nhượng với những tư

tương và hành động sai trái; không chấp nhận tính thụ động, bàng quan với những sai lầm, khuyết điểm của bản thân và của đồng chí mình. Tính đảng của tự phê bình và phê bình còn thể hiện ở việc tự phê bình và phê bình ngay khi thấy có những biểu hiện lệch lạc, phải đối chiếu với yêu cầu tư cách, tiêu chuẩn đảng viên, cán bộ và những quy định của Đảng để tự phê bình và phê bình, không đợi đến khi sai lầm, khuyết điểm đã rõ ràng, có bằng chứng pháp lý mới tiến hành tự phê bình và phê bình.

Hai là, tính giáo dục. Tự phê bình và phê bình của Đảng được thực hiện đúng đắn, nghiêm túc, tự bản thân nó đã chứa đựng tính giáo dục sâu sắc. Tự phê bình và phê bình của Đảng Cộng sản nhằm mục đích chính là củng cố Đảng, nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng, tăng cường đoàn kết thống nhất trong Đảng, rèn luyện phẩm chất, đạo đức, phong cách công tác, phát triển trí tuệ, nâng cao năng lực của cán bộ, đảng viên... Đây là những điểm thể hiện rõ nhất tính giáo dục sâu sắc của tự phê bình và phê bình của Đảng Cộng sản. Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ tự phê bình và phê bình “một mặt là để sửa chữa cho nhau. Một mặt là để khuyến khích nhau, bắt chước nhau”⁶; “để dạy dỗ đảng viên, dạy dỗ quần chúng”⁷.

Ba là, khách quan, trung thực, chân thành và công khai. Chủ tịch Hồ Chí Minh dạy: “TỰ PHÊ BÌNH LÀ GÌ? Là thật thà nhận, công khai nhận trước mặt mọi người những khuyết điểm của mình để tìm cách sửa chữa”⁸. Khi “phê bình mình cũng như phê bình người phải ráo riết, triệt để, thật thà, không nể nang, không thêm bớt. Phải vạch rõ cả ưu điểm và khuyết điểm”⁹, phải tôn trọng thực tế khách quan, không vội vàng quy kết cho đồng chí mình. Phê bình như chữa bệnh cứu người, cho nên phải chân thành, phải thân ái, trên tình đồng chí, không dùng những lời mỉa mai, tránh biến tự phê bình và phê bình thành những cuộc cãi vã, vi phạm nhân phẩm của cán bộ, đảng viên.

Tự phê bình và phê bình công khai có nghĩa là công khai nói rõ những ưu điểm, khuyết điểm của mình và của đồng chí mình, phân tích, xem xét, đánh giá mọi công việc của tổ chức đảng trước mặt cán bộ, đảng viên và tiến hành trong tổ chức đảng. Không phê bình trước mặt mà nói sau lưng, đó là việc làm không trong sáng.

Bốn là, cụ thể, thiết thực và kịp thời. Tự phê bình và phê bình cụ thể, thiết thực là phải có nội dung, có địa chỉ, phải chỉ ra được đúng, sai, nguyên nhân và cách khắc phục, phải gắn với điều kiện cụ thể của từng tổ chức đảng và từng cán bộ, đảng viên, gắn với việc thực hiện nhiệm vụ chính trị, với chức trách, nhiệm vụ của từng cán bộ, đảng viên. V.I.Lênin đã phê phán gay gắt sự phê bình không có nội dung, phê bình trống rỗng. Người dạy rằng: “khi các đồng chí nghe thấy một lời phê phán như thế, một sự phê phán để mà phê phán, thì các đồng chí hãy đề phòng, hãy tìm xem người phê phán đó có tự ái về điều gì chăng, có lẽ có điều gì chọc tức họ hay chạm đến cá nhân họ chăng, khiến họ đi đến chỗ đối lập bừa bãi, đối lập để mà đối lập”¹⁰.

Tính kịp thời của tự phê bình và phê bình tức là phải tự phê bình và phê bình ngay những sai lầm, khuyết điểm của cán bộ, đảng viên và của tổ chức đảng, không để chúng tích tụ lại, trầm trọng thêm, ngăn chặn không để chúng tái diễn ở cán bộ, đảng viên và tổ chức đảng khác.

Quán triệt học tập và thực hành tốt quan điểm tự phê bình và phê bình cho đúng của Hồ Chí Minh đã chỉ dẫn cách đây 70 năm qua tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* để mỗi cán bộ, đảng viên hoàn thành tốt nhiệm vụ, góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp cách mạng vẻ vang của dân tộc.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 5, tr. 301, 301, 298, 284, 284, 239, 261, 232

8. *Sđđ*, T. 6, tr. 209

10. *V.I.Lênin Toàn tập*, Nxb Tiến bộ, Matxcova, T. 42, tr. 51.